

PRZYPRAWIONY (123) *part praet pass pf*

przyprawiony (107), **przyprawion** (8), przyprawiony *a.* przyprawion (8).

a jasne (w tym 3 r. błędne znakowanie); w formach złożonych -on- (16) Mącz (15), GosłCast (1), -ón- Oczko (2); formy niezłożone z tekstów nieoznaczających ó lub oznaczających niekonsekwentnie.

sg m N przyprawiony (21), przyprawion (5); ~ (*attrib*) -ony (8); ~ (*praed*) -on (5), -ony (4); -on *FalZioł* (2), *MurzHist*; -ony *LatHar* (3); -on : -ony *BielKron* (2:1). ◊ *G* przyprawion(e)go (4). ◊ *A* przyprawiony (5), przyprawion(e)go (1). ◊ *I* przyprawionym (4). ◊ *L* przyprawionym (2) *BielKron*, *StryjKron*, przyprawion(e)m (1) *RejPs*. ◊ *f N* przyprawioną (8), przyprawiona (2), przyprawion(a) (8); ~ (*attrib*) -ą (5); ~ (*praed*) -ą (3), -a (2); -ą *BudBib*, *GosłCast*; -a *Mącz*; -ą : -a *BielKron* (1:1). ◊ *G* przyprawion(e)j (8). ◊ *A* przyprawioną (1). ◊ *I* przyprawioną (1). ◊ *L* przyprawion(e)j (1). ◊ *n N* przyprawion(e) (7). ◊ *G* przyprawion(e)go (3). ◊ *L* przyprawionym (1). ◊ *pl N m pers* przyprawi(e)ni (4). *m an* przyprawion(e) (1) [*cum N pl: konie*]. *subst m i f* przyprawioné (13); -é (1), -(e) (12). *n (attrib)* przyprawion(e) (1), (*praed*) przyprawiony (1). ◊ *G* przyprawionych (6). ◊ *D* przyprawionym (2). ◊ *A subst* przyprawion(e) (6). ◊ *I m* przyprawion(e)mi (2). *n* przyprawionymi (1). ◊ *L* przyprawionych (3).

Składnia dopełnienia sprawcy: przyprawiony przez kogo BielKron (2), od kogo (1) Mącz.

Sł stp s.v. przypawić, Cn notuje, Linde XVIII w. s.v. przypawić; poza tym w objaśnieniu s.v. przyprawny.

1. *Przymocowany, przytwierdzony; dodany; insertus Vulg; afflicticius Mącz (5) : Abowiem czas nałz trudno lie dálej nád lat ósmdzieiąt może wyciągnąć [...]/ á drudzy ielłcze w kwitnącey młodołci fwey nieinącey iedno iáko łprzyprawionymi łkrzydły wylecą więc bez czału [= przedwcześnie]. RejPs 135; Leop Ex 26/5; Afficticius apud Varronem, Przyprawiony/ Przicziniony. Mącz 127c.*

przyprawiony do czego (1): które to Ducie/ złaćinłkięgo/ álbo włólkięgo ięzyká/ nic inłzgo nie ielł/ iedno łtrumięń do głowy przyprawiony Oczko 15v.

przyprawiony komu (1): á wálły bogowie z złotá vczynieni/ nic niełá iedno bálwani ręką człowieczą łprawieni. Acz kolwiek iem łá vłłá przyprawiony á włłákoż niemi nic mowić niemogá RejPs 169v.

2. *Przygotowany do użytku, sporządzony, skonstruowany, zbudowany, zwłaszcza w sposób wymagający specjalnych umiejętności; aptus BartBydę; apparatus Mącz (65) : Aptus, przyprawyony, godny BartBydę 12b; HistAl F4; Więc chłodniczki ná rogoch pięknie roslławione/ A náwłzem wielkim kólztem dziwnie przyprawione. S Cypryłu rzezánego á s kołci Słoniowych/ Rozlicznie vtoczonych dziwnych kłłatłow nowych. RejWiz 24v; [Bóg mówi do Mojżesza:] Kortyn włztykch będzye łto łokci wzdłuz á ná łzerz pięćdziefiát/ z miękkiego bifu dzyłáne/ tymże obyczáiem łtroná połnocna ma być przyprawiona. BielKron 33v; áz Grákus Kłiążę rołkazał w wywnátrzoným cielęciu łárki/ łmoły/ á łáletry z ogniem przyprawioným záđác/ záprawiwłzy/ á przeciw iámie iego [smoka] połožyc/ ktory gdy vžrał mniemiác by cielę požárł: A gdy w nim tláło pił wodę áz lie rołpukł. BielKron 340v, 273, 320v, 331; Pigmentum, Barwká/ przyprawiona fárbá. Mącz 300a, 279d; BielSpr 74; Byłá tedy ná tymże Seymie vchwalona Koronácia Bárbáry Rádziwiłowny/ ktora tegoż Roku w tydzień po S. Bárbárze byłá koronowána w Krákovie ná Zamku w Kołciele S. Stániłłává ná Máiełtacie według zwyczáiu przyprawioným StryjKron 762.*

przyprawiony z czego (2): *Mącz* 367a; VCzyli sie też ná on čás v Rzymian ná koń wfiadać nie tylko młodzi/ ále y śrzedniego wieku mężowie: tym obyczaiem. Byli konie z drzewá przypráwione [...]/ ná ktore vczyli sie wfiadać po obu stron/ z lewey y s práwey strony *BielSpr* 5.

przyprawion komu (1): [*Ludwik Węgierski*] Iechał potym do wielkicy PolŃki do Gniezná/ tám mu był przypráwion Ńtolec krolewŃki przes Arcybiskupá/ ná kthory nie chciał wŃtępić/ zowác to śmiechowŃkiem. *BielKron* 377.

przyprawiony k czemu (4): takowi nic sie niedziela od onych ktorzy okazuiá comedie [...] na mieŃtczu ktemu przyprawionym *BielŻywGlab nlb* 10; *BielKron* 232v, 414v; Y vbrawŃzy sie Popowie y Diakonowie w ornaty Ńtali ná łáwkách k temu przypráwionych ná Dnieprze rzece/ á ludzie gromádami wchodzili w rzekę/ iedni po pás/ drudzy po Ńzyię/ á Popowie dawaiác káždy gromádzie z ofŃobná imię [...]/ polewali ich wodá *StryjKron* 140.

przyprawiony na co (3): A gdyby ty lekarŃtwa nicz nie pomogły: tak Iżeby pŃod vmarły nie chciał wynidz. Tedy iuż więŃtŃzey pracze y pilnoŃci potrzeba y naczynia na tho przyprawionego. Iako Ńá Haki, KleŃzcze, y inŃze takowe. *FalZioł* V 33v; *BielKron* 457; Salagma, WŃzelákie konfekty z owoców vczinione/ álbo Ńamy owoce/ yáko yábká/ grufzki/ yágoti/ wiŃnie/ rzepá/ orzechy/ ná dŃugie chowánie wŃložone y przypráwione. *Mącz* 365a.

przyprawiony z czym (1): W nocy [*w czasie koronacji Henryka Walezego*] kule/ y race miŃterne puŃzczáno/ Dwa Ńłupy przypráwione s prochy zápalono. *StryjWjaz* C3v.

przyprawiony na czym (1): WŃięto im [*Wołochom*] w ten čás pięddzieŃat dŃiał Ńpiżánych/ pobrano im thez wŃŃyŃtki hákownice Ńelázne/ kthorych było w iednym łożu po ŃzeŃci y w drugim po oŃmi ná dwu kołkách lekkich przypráwione *BielSpr* 69v.

Wyrazenie: »misternie przyprawiony« (1): Były w then čás [*na koronację Zygmunta Augusta*] ná zamku KrákwŃkim rozmáite krotofile Ńpráwowáne/ zwŃlázczá gonitwy/ kolby miŃterne przypráwione/ kuŃŃzty puŃzkárŃkie/ tháńce/ y wŃzelkie inne ktorych tákowy čás potrzebuie. *BielKron* 421v; [*BielKron* 1551 10].

Szereg: »przyprawiony, (a) przygotowany (a. zgotowany)« [*szyk 1:1*] (2): *Mącz* 414d; áby doŃzedł y doŃthápił obiecánego á z dziwnymi roŃkoŃzámí przypráwionego á zgotowánego mieyŃcá Ńwoiego [*w niebie*]. *RejPos* 330.

Przen [*na co*] (1) : Iż Bog znoŃł w wielkicy ćierpliwoŃci naczynia gniewu/ ná Ńtrácenie przypráwione [*Cf* naczynia gniewu ná Ńtrácenie zgotowane *Rom* 9/22]. *WujNT* 557.

a. *Przyrzádzony w celach leczniczych* (26) : Też troia [*rodzaj lekarstwa*] poŃpolitym obyczaiem przyprawiona vrinę pobudza y rzeczy przyrodzone bialem głowam wywodzy *FalZioł* I 57b; Wezmi prochu Senes przyprawionego w aptecze czo zŃoty zaważy/ prochu drugiego z ŃoŃnki też przyprawionego w aptecze/ czo trzy pienádze zaważy/ zmieŃzay ty prochy Ńpołem: á day ie wypić na Ńwitaniu niemocznemu *FalZioł* V 75; Dobrze też pić miód pithy doŃri rano y wieczor iednę Ńklenicę, ktori miód ma być tak przyprawion Wezmi gębki modrzewowey iako poŃ piędci, y Ńkraiać na kielko káŃkow wŃłóżyć w garniecz miódu *FalZioł* V 94v, I 81b, III 21b, V 101v; iż Ńnac choroby w ćiele niemáŃz/ (chybáby iey przyczyná ludziém nieznáióma byłá) któreyby tákowe wody [*tj. ciepliczne*]/ mówię porzádnie przypráwioné/ pómocné nie były *Oczko* 25v.

przyprawiony z czego (1): miodunka/ wrotycz/ bylicza/ Izop/ lebiodka miękka/ lte⁸⁰ ma być vaⁿna przyprawiona/ [...] barzo ieft rzecz dobra paniam *FalZioł* I 57d.

przyprawiony na co (1): Dáley Pan powiádać raczy: Doftañże theż łobie wodki ná oczy przyprawionej/ á námafz oczy fwoie ábyś przeyrzał. *RejAp* 45.

przyprawiony z czym (12): Też koriander przyprawiony f cukrem iako bywa w aptecze, ieft dobry naprzeciwko głowy zawraczaniu *FalZioł* I 28c; Theż wanna z zielem przyprawiona/ czyfci macicę z oftatkw nieczyfłofci *FalZioł* I 57d; Theż woda Poleiowa ftuciją przyprawiona/ bolenie oczu fpądza *FalZioł* I 101a; Pieczona cebula zamorfka [...] z ocztem bywa przyprawiona dla tego iż fñadniey wyciąga nieczyfłofci z dalekich á głębokich miefłć. *FalZioł* I 133a; Layno tego zwierzęcia [dzikiej kozy] z oliwą przyprawione/ włofy mnoży y naprawia. *FalZioł* IV 9a, I 28a, 68b, 75c, 118c, III 12c [2 r.], V 19c.

przyprawiony na czym (2): Wino Cubebow iefth dobre tym ludziem ktorzy kordijakę maią/ y też naprzeciwko rzuczawce y naprzeciw zimney remie/ á to Cubeby na czukhrze przyprawione (w aptekach naydziefz) y łama wonia ieft vżyteczna naprzeciw tym chorobam *FalZioł* III 16d, I 58b.

przyprawiony w czym (2): Thakież Imbier w miedzie przyprawiony/ zagrzewa żołądek/ flegmę j infze wodnofci w nim wyfułza *FalZioł* V 82v, V 104v.

b. Przyrządzony do spożycia (11) : Po niektórym czáfu będąc wefoł z gofłci swoiemi/ [...] kazał przywief Sedechiafz/ rofkazał theż fłogom [!] fwoim krol Bábilońki/ áby mu [*Sedechiaszowi*] dáli trunek potáiemnie przyprawiony coby mu żywot rozwiázał. *BielKron* 95v; *HistRzym* 97; Iuż przyfzedfzy do domeczku áno chędogo/ áno wfzytko miło [...]. Iuż obrufek biały/ łyzeczká mifeczká nadobnie vchędożona/ chleb nadobny/ iárzynki pięknie przyprawione/ krupeczki bieluchne á drobnuczko vfiane/ kureczki tłućciuchne. *RejZwierc* 32v, 202v.

przyprawion(y) z czym (3): iż kiedy komu iad będzie z iaką karmią przyprawion/ á gdy then kamieñ będzie włożon w on pokarm/ takiego pokarmu człowiek połknąć niebędzie mogł *FalZioł* IV 48c, V 64. *Cf Wyrażenie*.

przyprawiony w czym (3): Riby z wod ciekących, Iako fą mrzane [!], pftągi/ lipienie/ kiełbie/ vkleie/ y thakowe wfzytki/ á zwłafzcza w oczcie przyprawione, fą dobre. Niektorzi też fczuki z limunijami przyprawuią: ieft dobrze. Pieczone á w oftrej iufze przyprawione, fą dobre. *FalZioł* V 64, I 6d.

Wyrażenie: »potrawy przyprawione« [w tym: z czym (1)] (2): *BielKron* 258v; A gdyż tak myfłł [*kupiec*] przyniefiono potrawy/ a przed páníą y przed niego dobrze przyprawione w głowie trupiey/ ále przed iną czeladź ná frebrnych miłách *HistRzym* 52v.

3. Do którego dodano przyprawy dla nadania smaku lub poprawienia jakości; conspersus, mixtus, permixtus, unctus PolAnt; conditus, medicatus Cn (14) :

przyprawiony czym (1): Zás iefli przyniefiesz dar obiáty pieczony wpiecu/ (tedy ma być) plácek zbialey mąki/ przafny/ oliwą rozmiefzány/ álbo krepie przafne oliwą przyprawione. *BudBib Lev* 2/4.

przyprawiony z czym (5): A rzekfzy to dáłá fie im nápic miodu z rozmaitym zielem przyprawionego/ kthorym fie nátychmiał popiły *BielKron* 320, 454v. *Cf Wyrażenia*.

przyprawiony w czym (8): A ośmego dnia wezmie dwa bórany doskonałe/ y owcę iednę łonńką doskonałą/ y trzy dziełiate części (efy) białey mąki ná obiátę przypráwioney w oliwie *BudBib Lev* 14/10, *Lev* 2/5, 14/21, *Num* 7/13, 19, 25, 31, 37.

Wyrażenia: »[z czym] wino przyprawione« [*szyk 2:1*] (3): Marathritos vinum, S włoskim koprem prziprąwione wino. *Mącz* 209b, 1c, 16d.

»z korzenim przyprawiony« (1): Aromatices, Wino s korzenim prziprąwione. *Mącz* 16d.

Szereg: »naczyniony, przyprawiony« (1): Abrotonites, Wino z Bożim drzewkiem naczinione/ prziprąwione/ korzenne wino. *Mącz* 1c.

4. *Przysposobiony do spełnienia określonej funkcji, przyuczony* (6) : Abowiem ku czemuśz się infzemu ściągało ono wychowywanie [...] dziełek Lacedemońskich? [...] ktorzi się w łpofobili byli/ yż w biedzeniu a włtarciu zrownymi takową ćierpliwość miewali/ yże choicay też mocą byli o ziemię vderzeni/ albo z przigody w biedzeniu vpadli/ tedyby woleli być ząbitemi y krom dułze/ niżby zwycięstwá pozwolić mieli. [...] Atak doma przyprawiona młodź/ takowymi Xtałty gdy było potrzeba na woynę połtepowali *KwiatKsiąż N2v; LatHar* 686; A on [*Jan*] w przod poydzie przed nim [*Chrystusem*]/ w duchu y mocy Eliafzowey [...]: iżby zgotował Pánu lud doskonały (*marg*) prziprąwiony. G. (-). *WujNT Luc* 1/17; [*BudUrząd 74v*].

przyprawiony k czemu (2): [*królowa*] pośláła po Dobiełzá [...] y rołkazála áby go [*Piotra*] poimał żywo á przynioł [...]. Y tráfiło się iż dziewczkę wydawał zá mąż Piotr we Wrocławiu/ zá Iáxę Kłiążę Serbskie/ profil Dobiełzá by mu ku poćciwości ná ołtre gonił w wesele. Iechał Dobiełz prziprąwiony ktemu/ poimał Piotrá ná drodze y przynioł [!] krolowey *BielKron* 354v. *Cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »misternie [*k czemu*] przyprawiony« (1): By też miał nadzieię w nabronnieyśsem koniu/ misternie ktemu prziprąwionem/ to będzie bårzo rzecz omylna łiedzącemu nániem nád wolą iego [*Boga*]. *RejPs* 48.

Przen (1) :

Szereg: »gotowy, przyprawiony« (1): Otrząśni się myśli ma/ á łtóry vzbroyona/ Gotowa bądź ku boiu/ iuż bądź prziprąwiona. *GosłCast* 63.

5. *Ozdobiony, upiękuszony, przystrojony; fucatus, pigmentatus, redimitus* *Mącz* (22) : Fucatus, Przipiękrzony/ Prziprąwiony. *Mącz* 138c, 349a.

przyprawiony k czemu (1): ci włzyłcy s krolm Polłkim przeciw Kárłowi Cefárzowi milę od Krákwá wyiecháli z iego małżonką młodą Elźbietą/ ktemu rządnie y ozdobnie prziprąwioną *BielKron* 375v.

przyprawion(y) w co (1): [ielfzcze ten nowy Rycerz nie we włzytko prziprąwion iákoby miáło być/ ábowiem mu zgotowaných ołtrog nie przypięto *HistOtton* 69v.] *Cf Wyrażenie.*

przyprawiony czym (2): Topiarium [...], Gruba z darnów vczyniona/ yátá ogrodek/ letnie łiedzenie/ máyem/ zielem á kwieciami rozmáyitym prziprąwione. *Mącz* 458c, 300b.

przyprawiony z czym (3): *BielKron* 78; *Mącz* 21c; Tedy dnia iednego gdyłz łzła krolewná z kościołá w łzátách ze złotem kółztownie prziprąwionych/ á słoneczny promień odraźaiąc się od złotá vderzał iey ná oblicze/ á rołkwitnełá się iey twarz/ ták iże była podobnieyłza ku Anyołu niżli ku człoweku. *HistRzym* 8.

W połączeniu z przysłówkiem dodatkowo podkreślającym znaczenie (12): á gdyż nad nimi [Scipio nad Kartagińczykami] zwycięstwo odzierał, miedzi innymi więziami wzrzał iedną pannę piękną y pięknie przyprawioną *BielŻyw* 116; Miedzy gorámi ná czyłtym błoniu blisko S. Witá kościoła w wále/ iest kámién wielki mármurowy/ ná którym chłop máiac z łobá drugie chłopy w grubym odzieniu liędzie/ ná ktorego też to łpada právem przyrodzonym [...]. Przeciw ktoremu przydzie Kłiążę wybráne z wielkością pánow/ ták Kłiążáth iáko Grábiow/ z chorągwiámi ochędożnie przyprávieni. *BielKron* 275; Sam wielki kniáz liędziál ná Stolicy przy ścienie chędogo przyprávionej *BielKron* 435, 375v [2 r.], 414, 423v; *HistRzym* 8; *RejZwierc* 68; Lud piefzy łwe Namioty miewáią/ miedzy ktoremi Namiot Cefárfki będzie rozbit/ gdzie łwą głowá przebywa z dziećmi y z łłuzebniki/ Nád to pięknie kofztownie y miłternie przypráviony *BielSpr* 54v, 52; *BielSen* 8.

W porównaniu (1): Niewierna á pfołliwa/ przypráviona zóná/ By też ná łwiniem pyłku/ leżáá zaponá. *BielKom* B8.

Wyrażenie: »przyprawiony w szaty [jakie]« (1): Przyiechawłzy/ Parifowi powiedziano o iey [Heleny] przyiecháníu/ vbrał łie w krolewłkie odzyenie/ á gdy było ráno łzedł do kościoła/ tá m łie oboie przyprávionych w łzáty kofztowne przywitáło z rádołciá *BielKron* 56.

Przen (2) :

przyprawiony w co (1): a iz prołtota człowieczeńłwa náłłego ktemu bez łaski a bez nádnienya twego łwiętego wto [w prawdę, miłość, sprawiedliwość] nigdy niemoze byc przyprawiona prołimy pokornie łwiętego miłofierdzia thwoiego aby [...] *RejPs* 188v.

przyprawiony czym (1): *RejWiz* 104; [nad pannę włzýtkę łne cznotamę przyprawýone obrałz twoý łełt czvdnýeýłz *TekstyPol* 36/153].

W połączeniu z przysłówkiem dodatkowo podkreślającym znaczenie (1): Tá kże my cudzá wełną przyprávieni pyęknie/ Chodzimy iáko žacy *RejWiz* 104.

6. Z którym coś się stało (10) :

a. Z którym stało się coś złego [o co] (6) : ktorzy tego żáłowali/ że łtrádný łpiéra/ ich złołciá iest ku odprzýiężeniu práwdy przywiedzion/ i temże o tak ciężkié piekło przyprawion *MurzHist* T3.

Wyrażenia: »o niełaskę przyprawion« (1): KOLumbus gdy ták był o niełáfkę Krolewłką przez niekthore towarzýłze łwoie przyprávion/ Piotr Alonfus wychowániec iego/ vmyłł z drugimi thowarzýłzmi pułć łie ná morze/ łzukać nieznáiomych Kráin *BielKron* 443v.

»o rozpacz przyprawiony« (2): Pokaź miłofierdzie nam y włzelkim łudziom w grzechách ponurzonym/ błędy rozlicznemi vwikłány m/ iákożkolwiek ná rozumie záłlepionym/ ná woley zátwárdziáłym/ y nákoniec o rołpácz przyprávionym. *LatHar* 30, 560.

»o śmierć przyprawiony« (2): Włpomni y ná wielkość niepoiętá zmiłowánia twego/ ktorymes łię nád námi o śmierć przyprávionemi/ y w rołpácz przywiedzionemi grzełznikámi wzrułzył *LatHar* 294, 278.

b. Który jakoś postąpił a. może postąpić (4) :

przyprawiony do czego (1): day nam to/ prołimy cię/ ábyłmy iey [Maryi] obroną będąc opátrzeni/ zá twoią záraz łpráwą do wełołego obchodzenia náwiedzenia iey byli przyprávieni. *LatHar* 407.

przyprawiony o co (3): Dni tego czału krotkie łą y złe/ pełne boleści y wciłku: gdzie człowiek rozlicznemi grzechami bywa ołzpecony/ rozmaitemi żądżami všidlony/ częłtą boiážnią przerážony/ [...] o wiele błędow przypráwiony *LatHar* 601. *Cf Wyrażenie.*

Wyrażenie: »o grzechy przyprawiony« (2): W Trzećim [rozdziale] pokutę przekłádáią/ y modlitwy/ ludziom o grzechy przypráwionym fłużące *LatHar* [+12], 133.

7. *Który coś stracił, został czegoś pozbawiony (1) :*

Wyrażenie: »o gardło, [o żywot] przyprawiony« = *zabity (1)*: Medusa, Dżiewká Phorci która miáfto włółów węże ná głowie miáła tá yełt od Perfeuła o gárdło przipráwioná. *Mącz* 213c; [*GilPos* 308v].

Synonimy: 1. przytwirdzony; 2. okraszony; 3. naczyniony, nagotowany, narzádzony, przygotowany, sporzádzony, sprawiony, zgotowany; 4. przysposobiony, przyuczony; 5. ochędożony, okraszony, ozdobyony, przybrany, przystrojony, upiękşzony, wystrychniony; 7. pozbawion.

Cf NIEPRZYPRAWIONY, PRZYPRAWIĆ